

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Валютна політика являє собою комплекс регулюючих (економічних, правових, організаційних) заходів, здійснюваних державними та міжнародними фінансовими інститутами з метою впливу на валютно-фінансові відносини. Процес реалізації валютної політики у кожній країні забезпечується практичним використанням центральним банком певної сукупності інструментів.

Інструменти валютної політики — це ті прийоми, важелі, методи, які використовуються для впливу на валютні відносини суб'єктів ринку з метою реалізації завдань валютного регулювання і валютного контролю в країні. Усі інструменти валютної політики залежно від способів їх використання та особливостей впливу на валютні операції можна умовно поділити на економічні та адміністративні (рис. 1) [1].

У науковій літературі економічні інструменти валютної політики передбачають використання різних засобів стимулювання економічної зацікавленості суб'єктів ринку у здійсненні тих чи інших валютних операцій. До складу основних економічних інструментів реалізації валютної політики центрального банку належать:

- дисконтна політика;
- девізна політика;
- диверсифікація валютних резервів;
- регулювання режиму валютного курсу;
- девальвації і ревальвації валют.

Рис. 1. Класифікація інструментів валютної політики центрального банку[2]

Головним інструментом валютної політики є дисконтна політика. Її суть полягає в зміні облікової ставки центрального банку з метою регулювання валютного курсу

та впливу на платіжний баланс. Вона здійснюється шляхом впливу на міжнародний рух короткострокових капіталів, з одного боку на стан споживчого й інвестиційного попиту, динаміку та рівень цін, а з іншого боку на обсяг грошової маси. Непрогнозовані інфляційні процеси на початкових стадіях ринкових перетворень нівелювали саму можливість ефективного проведення дисконтної політики як внутрішнього, так і зовнішнього аспектів. За від'ємного значення облікової ставки у кілька сотень, а то і тисяч процентів вона сама по собі втрачає будь-який сенс як ціна кредиту, а останній виступає виключно як емісійний ресурс [4].

Девізна політика являє собою метод впливу на валютний курс шляхом купівлі - продажу іноземної валюти (девіз) [2]. Для підтримання курсу національної валюти центральний банк продає, а для його зниження - скуповує іноземну валюту. Нині девізна політика здійснюється переважно у вигляді валютних інтервенцій. Валютна інтервенція - пряме втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу на обмінний курс національної валюти через операції з купівлі-продажу іноземних валют [2]. Основними джерелами коштів для проведення валютних інтервенцій є офіційні золотовалютні резерви країни. Зміна їхнього рівня може відображати масштаби державного втручання у процес формування обмінних курсів на валютному ринку. У зв'язку з цим інформація про обсяги інтервенцій у багатьох країнах вважається секретною, з тим щоб конфіденційність дій центрального банку обмежила можливості спекулятивного втручання у динаміку валютних курсів. Також важливим джерелом коштів для проведення валютних інтервенцій можуть бути короткострокові взаємні кредити, що надаються центральними банками один одному в національних валютах згідно з відповідними міжбанківськими угодами

Диверсифікація валютних резервів - це інструмент валютної політики центрального банку, який передбачає регулювання структури офіційних валютних резервів шляхом включення до їхнього складу іноземних валют різних країн. Під валютними резервами розуміють належні державі офіційні запаси іноземної валюти, що перебувають у центральному банку, в банківських установах інших країн та міжнародних валютно-кредитних організаціях. Основні цілі диверсифікації є: захист від валютного ризику; забезпечення міжнародних рахунків; проведення валютних інтервенцій на ринку. Диверсифікацію валютних резервів можна більшою мірою розцінювати як допоміжний засіб регулювання валютних відносин, належне використання якого забезпечує ефективність інших основних інструментів реалізації валютної політики.

Регулювання режиму валютного курсу - діяльність центрального банку, спрямована на встановлення порядку визначення і зміни обмінного курсу національної валюти відносно іноземних валют. Необхідність визначення обмінного курсу обумовлена такими основними чинниками: торгівлею товарами, послугами, рухом капіталів і кредитів як об'єктивними передумовами обміну національних валют; потребою порівняння цін світових і національних ринків, а також економічних показників різних країн, виражених у національних валютах; необхідністю періодичної переоцінки суб'єктами ринку своїх зарубіжних активів. Девальвація і ревальвація валют є інструментом валютної політики, сутність якого полягає у діяльності центрального банку країни, офіційно спрямованої на зміну обмінного курсу національної валюти в бік зниження чи підвищення. Девальвація як інструмент валютного регулювання майже не застосовується в Україні. Фактичні тренди щодо девальвації гривні формуються з урахуванням об'єктивних тенденцій, що складаються у сфері зовнішньоекономічної діяльності резидентів України та

зовнішніх шоків. У свою чергу, НБУ переважно намагається згладжувати вплив зазначених тенденцій для забезпечення поступальної та прогнозованої девальвації валютних курсів. Ревальвація як інструмент валютного регулювання застосовувалась НБУ навесні 2005 р. та 2008 р. Дані процеси переважно обумовлювались впливом зовнішніх чинників, які визначали структуру та динаміку платіжного балансу країни. Таким чином, девальвація або ревальвація не є повноцінними інструментами валютного регулювання в Україні. Національний банк не має достатніх ресурсів для практичної реалізації ринковими методами (незалежно від дії зовнішніх чинників) стратегічної політики щодо девальвації чи ревальвації національної валюти[4].

Така ситуація тривалий час мала місце в Україні, коли Національний банк змушений був девальвувати курс українського карбованця, а пізніше і гривні відносно долара США та інших провідних валют. Для ефективної реалізації валютної політики в умовах глобалізації економічних процесів необхідно здійснювати валютне регулювання відповідно до стану економічного розвитку країни, що забезпечить мінімізацію негативного впливу внутрішніх та зовнішніх шоків і сприятиме її сталому економічному розвитку. Важливим завданням для НБУ є розробка середньострокової стратегії валютної політики із чітким визначенням курсових орієнтирів, інструментів забезпечення валютної стабільності.

Література:

1. Щербакова О. Валютна політика Національного банку України / О.Щербакова // Вісник Національного банку України. – 2007. – №6. – С. 6-9.
2. Інструменти валютної політики – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buklib.net/books/28229/>
3. Дзюблюк О.В. Спеціальні інструменти валютної політики: - навчальний посібник / Тернопіль : ТДЕУ, 2006. – 91 с.
4. Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф. Центральний банк та грошово-кредитна політика: - Підручник/ К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.
5. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія/ О.В. Дзюблюк, В.В. Корнеєв, В.І. Міщенко та ін.; за ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2017. – 298 с.
6. Сороківська З.К. Зарубіжний досвід реалізації валютної політики в контексті забезпечення макроекономічної стабільності/З.К. Сороківська// Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: Щорічник. – Випуск 18/ За заг. ред. М.В. Лазаровича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 212 с. – С. 144-154.

Олена ОНУКЕВИЧ

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Сороківська З.К.

СИСТЕМА ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Вдале поєднання методів валютного регулювання є одним із найважливіших принципів валютної політики держави. На даний момент вплив економічних проблем та суспільно-політичне напруження у країні зумовлюють важливість підсилення системи державного регулятивного впливу на діяльність суб'єктів валютних відносин.

Проблема валютного регулювання досліджувалася у наукових працях багатьма вченими, зокрема І. Ніздельським, Н. Бодровою, Д. Салмінським та іншими.